

nr 3 2018

Svenska kyrkan

TJÖRN

PETRUS

Tidning för Klövedals, Rönnängs, Stenkyrka och Valla församlingar

...Å ANDRA SIDAN...

Allt har sin tid, det finns en tid för allt som
Åsker under himlen.

Pred 3:1

Ja, allting har sin tid och för mig blir det nu
dags att säga tack. När den här tidningen
kommer ut så har jag slutat på min tjänst som
kommunikatör för Svenska kyrkan Tjörn och
gått vidare till en liknande tjänst i Mölndal.

I nära tre år har jag fått vara en del av, samt
dela, allt det fantastiska som Svenska kyrkan
Tjörn gör i stort och smått. En erfarenhet som
jag är mycket tacksam över att fått vara med
om.

Alla på Tjörn har stor anledning av vara myck-
et stolta över Svenska kyrkan. Gudstjänst, un-
dervisning, diakoni och mission, allt detta finns
djupt rotat hos alla i församlingarna, persona-
len och frivilliga.

Det sista numret av Petrus som jag får vara
med och producera erbjuder förhopp-
ningsvis varierad läsning och information.

Kerstin Pihl skriver om ACT Svenska kyrkans
arbete om Teologi och bistånd på sid 8.
Många, både unga och äldre, mår dåligt i sjä-
len. Svenska kyrkan finns som en pusselbit om
du behöver samtalshjälp på sid 12. Att delta i
kristen meditation kan vara ett sätt att hitta en
väg till sin själ och ett samtal med Gud på
sid 17. Vad prästen har en albatross lär du dig på
sid 22. Och all vår barnverksamhet hittar du
på sid 24.

Tack för att jag
fått vara en del av
Svenska kyrkan Tjörn
- det kommer alltid att
finnas en särskild plats
i mitt hjärta för er.

Jag önskar er Guds rika
välsignelse.

CARINA ETANDER RIMBORG
KOMMUNIKATÖR

PETRUS

Nr 3 2018

KLÖVEDALS, RÖNNÄNGS, STENKYRKA OCH
VALLA FÖRSAMLINGAR

Redaktion:

Carina Etander Rimborg
Kommunikatör
carina.etander.rimborg@svenskakyrkan.se
0733 230 502

Johan Ernstson
Kyrkoherde, ansvarig utgivare
johan.ernstson@svenskakyrkan.se
0733 230 503

Lisa Säll, församlingspedagog
Barbro Wiskari, musiker

Delas ut till alla hushåll på Tjörn.

Upplaga: 7 800
Tryck: Risbergs Information & Media AB

Petrus trycks på miljövänligt papper

Ansvarig utgivare: Johan Ernstson
Titta gärna in på vår webbsida:
www.svenskakyrkan.se/tjorn

*Om inte annat anges är bilderna tagna av
Carina Etander Rimborg
Framsidan: Maja-Liisa Lindström och Frida Anselin. Foto
Lisa Säll.*

Följ oss på vår blogg:
blogg.svenskakyrkan.se/svenskakyrkantjorn/

Svenska kyrkan Tjörn
Hamngatan 17, 471 32 Skärhamn
Telefon växel: 0304 66 00 55
www.svenskakyrkan.se/tjorn

DÄRFÖR HAR DU FÅTT DENNA TIDNING

Distribution av denna tidning är oadresserad di-
rektreklam (ODR). Den tjänsten får Posten säl-
ja för så kallad icke kommersiell information. Dit
hör till exempel information från politiska partier
och religiösa organisationer. Den här typen av
information delas ut oavsett om man undanbett
sig reklam eller inte. Vi vet att varje gång vi delar
ut information på det här sättet blir en del glada
och andra irriterade. Till er som inte vill ha tidning-
en ber vi om ursäkt att vi stör och ber er lägga
den i pappersåtervinningen. Er andra önskar vi en
stunds trevlig läsning.

PETRUS

Nr 3 2018

- sid 8 Därför har bistånd med teologi att göra
- Sid 11 ACT Svenska kyrkan
- Sid 12 Hjälp – jag vill inte dö, jag vill bara inte leva
- Sid 17 En ordlös gudstjänst
- Sid 20 Roligare än jag trodde
- Sid 22 Varför har prästen så konstiga kläder?
- Sid 24 Låt barnen komma
- Sid 26 Kyrka med gamla anor
- Sid 28 Sjung i kör
- Sid 29 Svenska kyrkan Tjörns kördag

ÅTERKOMMANDE RUBRIKER

- sid 2 ... å andra sidan
- sid 4 Tankar nu – för tiden
- sid 6 Porträttet: Jeanette Olsson
- Sid 29 Personalnytt
- Sid 30 Kontakt/adress
- Sid 31 Korsord

Nästa nummer av **PETRUS** utkommer innan jul 2018. Du kan hämta den i närmaste kyrka på Tjörn eller på pastorsexpeditionen.

Foto: Ulrika Soderström/IKON

SID 14 LÄR DIG BLI LEDSEN

SID 17 EN ORDLÖS GUDSTJÄNST

Foto: Magnus Aronson/IKON

SID 28 SJUNG I KÖR

sensus Vi samarbetar med Sensus i nästan alla våra verksamheter.

Svenska kyrkan
TJÖRN

JOHAN ERNSTSON
KYRKOHERDE

TANKAR NU - FÖR TIDEN

GUDSTJÄNST ÄR "GUDS BARNES LEK INFÖR GUDS ANSIKTE", SÅ BESKREV LUTHER SJÄLVA KÄRNAN, ESSENSEN, AV VAD GUDSTJÄNST ÄR. DET TROR JAG ÄR EN BRA INSTÄLLNING NÄR VI ÄR DÄR OCH EN BRA BÖRJAN FÖR ATT FUNDERA KRING GUDSTJÄNST OCH VAD SOM ÄR MÖJLIGT.

Lek är gränslös i bemärkelsen "allt är möjligt", fantasin sätter ramarna. Lek är, om vi blir lite analyserande, att gestalta och prova det som vi ännu inte vet så mycket om.

Lek är att förkroppsliga tankar om en verklighet och ett

skeende vi (ännu) inte har upplevt. Allt det passar perfekt in i vad jag menar att gudstjänst är och ska vara - lek inför Gud.

Det är också viktigt med någon form av långsiktighet och kontinuitet. Bra med trygghet och hemkänsla, igenkännande, för att kunna "vila" i gudstjänsten, för alla inblandade. I vilan får andra sinnen plats och vilan öppnar för nya djup och perspektiv på tillvaron.

När ordningen är på plats, kontinuitet och vila, så öppnar sig möjligheten för leken i ett rum som egentligen skapas på nytt varje gång. I ordning-

en finns rum för "kaos", även om vi, som röjt efteråt, kanske tänker att ordning är motsats till kaos/lek?

Men tänker vi ett steg till så är ordningen, ramen, absolut nödvändig för all lek. För att leken ska fungera behöver alla gå in under det som gäller, vilka roller som ska tas, det som ska gestaltas och de gränser som finns.

Om vi studerar barns lek så är det uppenbart. Det är finns satta regler, men sen händer det grejer. Oblygt vidgar rolltagarna sina fält och provar vad som kan vara möjligt.

”*Lek* inför Guds ansikte.

Så skulle jag önska att det var oftare i våra egna gudstjänster. Inte att det blir ”fel” om någon gör annorlunda, utan att fler vågade och ville ta plats.

För gudstjänst kan se ut på en mängd olika sätt. Och gör det! Gudstjänst kan firas på olika platser, olika tider och med många olika uttryck.

Jag tror att det är livsavgörande för människor och kyrka att bredda tänket omkring gudstjänst. Lek-tanken kan bidra i detta!

Och det är absolut nödvändigt att alla vi som firar/leder guds-

tjänst idag släpper ”garden”. Gudstjänsten behöver inte se ut som ”förr” och det mesta i gudstjänsten är möjligt att göra på många olika sätt, ändå inom ramen.

Det är viktigt, nödvändigt, för att fler ska få möjligheten att delta i leken och upptäcka sina vägar till möte med Gud!

Vi måste våga tänka och säga högt - det är lek inför Guds ansikte och det är OK!

JOHAN ERNSTSON
KYRKOHERDE

HEMMA OCH BORTA

JEANETTE OLSSON ÄR KVINNAN SOM SEDAN NÅGRA ÅR LEVER SITT LIV BÅDE I SVERIGE PÅ TJÖRN OCH I INDIEN I NEW DELHI. I PERIODER HAR HENNES ARBETSLIV SOM SOCIONOM OCH FOLKHÄLSOVETARE VARVATS I SVERIGE OCH UTOMLANDS ÄNDA SEDAN 1991, DÅ HON GJORDE SIN PRAKTIK PÅ SOCIALHÖGSKOLAN.

Då handlade det om ett projekt i Tanzania runt föräldralösa barn efter aidskatastrofen. Arbetet bedrevs av Debora Brycke som var utsänd av SKM (Svenska Kyrkans Mission).

Jag lärde känna Jeanette i mitten av 80-talet, då som en engagerad person i ungdomsgruppen i Kristinedalskyrkan, Stenungsund. Glöden och engagemanget har följt Jeanette i de olika arbetsuppgifterna med barn och unga; som kurator i Sverige och i internationella sammanhang för FN i Genève och Indien och frivilliga organisationer i Etiopien och Tanzania.

Jeanette disputerade 2017 vid Institutionen för Socialt arbete vid Göteborgs universitet och presenterade ett projekt om återintegrering av barn och unga som bott på gatan i Kageraregionen i Tanzania. Idag arbetar hon som forskare på Göteborgsregionen med frågor som rör barn och ungdomar.

VAD ÄR HEMMA FÖR DIG, JEANETTE?

– Hemma för mig är på Tjörn! Men kan också vara i Indien och Tanzania. Jag känner mig hemma där jag har människor som jag tycker om. Att ha sina anhöriga eller andra stöttande personer i sin närhet.

– Jag har på det senaste jobbat med en kartläggning om hur det har gått för nyanlända barn som kommit till Göteborgsregionen med sina familjer. Och jag är imponerad av många kommuners förmåga att ta emot barnen och deras familjer. Det finns goda krafter i kommunerna, i kyrkorna och Röda korset eller andra föreningar som gör stora insatser för att det

nya landet ska kunna kännas som hemma. Inte minst Tjörn! Verkligheten är ofta bättre än medias bild. Vi människor har i stort samma behov och drömmar även om förutsättningarna skiljer sig åt.

VAD SER DU FÖR SKILLNADER OCH LIKHETER?

– Människan är betingad att vara skeptisk till det okända, och det kan vara nödvändigt ibland. Men vi människor har i stort sett samma behov och drömmar. Om vi som redan är hemma har en förståelse för att det inte är lätt att komma till en ny kultur och ett nytt språk, blir det enklare att välkomna nya personer.

– Jag har genom mina olika uppdrag fått känna på att det kan vara en utmaning att finna sig tillrätta i ett nytt och okänt sammanhang, och då har jag ändå inte haft ett krig eller förtryck som drivit mig hemifrån. Den erfarenheten har lärt mig mycket om mig själv och andra människor.

VAD ÄR KYRKANS ROLL I FRAMTIDEN?

Här tar Jeanette lite sats innan hon svarar.

– Jag har tänkt på två saker. Jag är övertygad om att kyrkan fortsatt är viktig för alla människor, men inte minst för de som lever i en utsatt situation. Att vara en motkraft som förmedlar hopp och det goda sammanhanget är livsavgörande i ett samhällsklimat som ofta har en ganska hård ton.

– Det andra är att det kan upplevas vara allt för få som engagerar sig i kyrkans liv men andligheten och de andliga frågorna finns hos de flesta människor. Därför måste kyrkan vara relevant i sin tid.

Jeanette tycker att personer som Tomas Sjödin och Liselotte A Johansson lyckas förmedla vad Guds kärlek handlar om på ett sätt som är lätt att ta till sig.

**BARBRO WISKARI
KANTOR**

A portrait of Jeanette Olsson, a woman with shoulder-length blonde hair, smiling. She is wearing a black top with a white zebra print pattern. The background shows a window with a wooden frame and a green plant.

*”Därför
måste kyrkan
vara relevant i
sin tid.*

JEANETTE OLSSON:

Valla-bo med uppdrag som rör barn och ungdomar i hela världen.

FAMILJ: Make, som är läkare i New Delhi i Indien.

HOBBY: Att träffa familj och vänner.

FAVORITPLATS PÅ TJÖRN:

Mitt absoluta favoritområde är vandringslederna på Sundsby, dom är vackra och tilltalande i alla årstider.

DÄRFÖR HAR TEOLOGI MED BISTÅND ATT GÖRA

FÖR 2000 ÅR SEDAN SKICKADE JESUS IVÄG SINA LÄRJUNGAR ATT GÖRA DET HAN VISAT MED SITT LIV OCH ATT GÖRA DET BÅDE I NÄRMILJÖN OCH LÅNGT BORTA. (APG 1:8). BÖN, OMSORG OCH DELANDE.

Därför har kyrkan genom tiderna byggt lokaler för gudstjänst, arbetat med hälso- och sjukvård och startat utbildningar av olika slag. Hur man gör detta måste tolkas i varje tid och på varje plats.

Svenska kyrkan gör så på Tjörn, men finns också med i ett större sammanhang av kyrkor över hela världen.

Här är ett exempel: EGST = Ethiopian Graduate School of Theology som utbildar präster i ett land med stora utmaningar. Vad är kyrkans uppgift där och hur tolka Bibelns ord in i den miljön?

VEM ÄR VIKTIGAST?

Fattigdom, våld och ojämlikhet hör ofta ihop. Församlingar i Etiopien fick hjälp av blivande präster som ledde ledarutbildningar. Samtalsgrupper fick frågan: "Vem är viktigast – en man eller en kvinna?" Svaret kom enhälligt. "Mannen." "Varför?" "Det står så i Bibeln, mannen skapades först." Detta passar bra med kulturen.

De läste vidare och såg att båda skapades till Guds avbild. Det blev omvälvande. Gruppen arbetade vidare. Männerna berättade att de efter kursen sett sina fruar och systrar på annat

sätt. De var vana vid att kvinnor är till för män, men nu såg de deras eget värde och att det blev mycket roligare när de delade och samtalade. En effekt blev också att männen förstod att om kvinnor får bra mat blir det säkrare födselar och friskare mödrar och barn.

MENTORSMAMMOR

Många mammor lever i fattiga områden i Etiopien och de utsätts ofta för våld. EGST startade, i samverkan med församlingar, mentor-mammorprogram. Kvinnor som bor i området utbildas och gör hembesök hos mammor och familjer. De förmedlar kunskap om billig och näringsrik mat, om hygien, men de lyssnar också och ger stöd.

I en församling fann man att kvinnor ofta arbetar i växthus för låg lön, de blir sjuka av besprutningen och de utnyttjas av förmän. Detta ledde till utbildning i rättigheter och samtal med plantageägare.

STORT FÖRTROENDE

Det finns ett stort förtroende för kyrkan och församlingar finns längst ut på landsbygden likaväl som i utsatta stadsdelar.

Svenska kyrkan, bland annat genom ACT, Action by Churches Together, ger stöd till partner

Nosiphela Luthuli diskuterar hälsa och näring med mentormamma Nozibele Chopole.
Nosiphelas barn Bayanda och Aspbile är med och lyssnar. foto: Simon Stanford/Ikon

▶▶ i deras arbete. Akuta katastrofer är ett viktigt arbete, men också fortsättningen efter katastrofen, då hjälporganisationerna lämnat. Då finns de lokala kyrkorna på plats och är i stort behov av stöd för det långsiktiga arbetet.

Tron spelar stor roll och utbildning av präster och ledare är viktig så att de kan handskas med svåra frågor som jämställdhet, hälsofrågor och fred- och försörjning samt att förstå andra religioner och samverka för allas bästa.

Vi i Sverige kan vara med och ge ekonomiskt stöd, aktivera oss i arbetet. Dels kan vi ta ansvar genom att tänka på vad vi köper för varor och prioritera att köpa Fair Tradevaror. Fair Trade bidrar till att odlare och anställda, med egen kraft, kan förbättra sina arbets- och levnadsvillkor. Har vi möjlighet kan vi också bidra ekonomiskt med en engångssumma eller genom att ge pengar varje månad.

Vi kan också ge av vår tid genom att engagera oss. Svenska kyrkan Tjörn har en internationell grupp som arbetar med Svenska kyrkans gemensamma kampanjer och håller sig ajour med internationella frågor. Välkommen om du vill engagera dig.

KERSTIN PIHL

**SAMORDNARE FÖR INTERNATIONELLA
ARBETET HOS SVENSKA KYRKAN TJÖRN**

LÄS MER:

[www.svenskakyrkan.se/tjorn/
internationella-gruppen](http://www.svenskakyrkan.se/tjorn/internationella-gruppen)

Dr Desta Heliso, EGST, tillsammans med
Dr Theodoros Asefa, EGST. Foto: IKON

Med hjälp av COC-Bless stödutbildning får de här
barnen bättre chanser att slutföra sin utbildning. Foto
Ulrika Persson IKON

Frivilligarbetare på NCCP (National Council of Churches
in the Philippines) packar mat till människor som drabbats
av en tyfon. Foto: Jobathan Sta Rosa /ACT/ NCCP

Svenska kyrkan stöder arbete för flyktingar från Burundi i Tan-
zania. Svenska kyrkans partner försör flyktingar med mat, vatten,
hygienartiklar och bygge av latriner. Foto: Torbjörn Toll IKON

Foto: Paul Jeffrey /ACT/Ilkon

SVENSKA KYRKAN GER STÖD, HAR INSAMLING OCH SKAPAR OPINION

Svenska kyrkans internationella arbete en av Sveriges största insamlingsaktörer och en av Sveriges största organisationer där kyrkorelationer, humanitärt katastrofarbete, långsiktigt utvecklingsarbete och opinionsbildning utgör verksamheten.

Vår identitet är grundad i att vi är en kyrka, där församlingen utgör basen; både i det grundläggande uppdraget att fira gudstjänst, bedriva undervisning, utöva mission och diakoni och i det ideella engagemang som bär det internationella arbetet i Sverige.

SÅ ARBETAR VI

Vi arbetar med att ge människor som lever i utsatt-het möjlighet att själva förändra sina liv. Varje människas liv och värde är okränkbart. Människor är rättighetsbärande, inte behövande objekt för någon annans godhet.

Vi vill bekräfta och stärka människors egna förmågor, ansvar och möjligheter. Till-

sammans med våra partner – både kyrkor och organisationer – vill vi motarbeta fattigdom och orättvisor.

Svenska kyrkan arbetar i nära samarbete med andra kyrkor, utvecklingsorganisationer, nätverk och aktörer i civilsamhället.

SAMARBETE

I samarbetet med lokala kyrkor ger vi stöd till teologisk reflektion och utbildning och olika slag av utbyten som främjar relationsbyggande mellan Svenska kyrkan och samarbetskyrkor runt om i världen.

Genom långsiktigt utvecklingsarbete med lokala kyrkor och andra partner för att stärka människor och deras kamp för mat, försörjning, trygghet, utbildning och hälsa. Här ingår också att stärka kapaciteten hos våra samarbetspartner i deras roller som utvecklingsaktörer och opinionsbildare i det lokala civil-

samhället.

Genom katastrofinsatser räddar vi liv, lindrar nöd och upprätthåller mänsklig värdighet. Men också i katastrofinsatserna behövs ett långsiktigt perspektiv på människors behov. Genom ett psykosocialt förhållningssätt görs människor delaktiga i arbetet och blir bättre rustade inför en ny katastrof.

Genom opinionsbildning gentemot politiker och andra makthavare i Sverige, EU och FN vill Svenska kyrkan förändra förutsättningarna för människor som lever i utsatt-het och för de kyrkor och organisationer som vi samverkar med.

SÅ HÄR KAN DU GE!

SMS till 72905
skriv LIV och ge 100 kr,
skriv HOPP och ge 50 kr
Swish 9001223
Bankgiro 900-1223
Plusgiro 90 01 22-3

www.svenskakyrkan.se/internationalt/arbete/ge-en-gava

HJÄLP – JAG VILL INTE DÖ JAG VILL BARA INTE LEVA...

SUSANNE HAR LEVT MED ÅTERKOMMANDE SJÄLVMORDSTANKAR I ÖVER 20 ÅR. HON BESKRIVER DET SOM EN BAKDÖRR SOM PÅ SÅTT OCH VIS HAR INNEBURIT TRYGGHET OCH TRÖST. ETT SISTA HALMSTRÅ.

Susanne var tolv år när hon för första gången försökte att ta livet av sig. Idag är hon trettiosju år och pratar öppet om sin suicidalitet.

– Det har inte alltid varit självklart för mig att vara så öppen, men jag vill dela med mig av det som jag har upplevt för att hjälpa andra. Det finns hjälp att få när man mår dåligt, även om man ibland måste kämpa för att få den.

När Susanne tog studenten

Personen på bilden har inget med artiklen att göra. Foto Gustaf Hellsing IKON

började en tid av många turbulenta år. Upprepade gånger försökte hon att ta sitt liv.

Idag förstår hon att hon hamnade i alltför belastande situationer utifrån den kapacitet hon hade. Till slut såg hon inte några alternativ. Hennes sätt att hantera det var att tänka på självmord.

– Smärtan är så stor och man kan inte se vägen ut. Hur mycket man än försöker reda upp sina bekymmer så blir de bara större och större och man kan inte tänka klart till slut.

Det som hon har förstått på senare år är att hon lider av en kronisk latent suicidalitet. Det innebär att hon i situationer med för mycket stress tänker på självmord.

– Det här pratar vi alldeles för lite om. Personer som lever med det här och som inte har förstått vad som händer och vad man kan göra åt det, de är väldigt ensamma i sin sårbarhet. Men lär man sig förstå hur man fungerar och vad som

triggar så kan man lättare ta hand om sig själv.

När Susanne var i tjugofemårsåldern kom hon till slut till ett vägsäl. Hon var frustrerad över att må så dåligt och såg hur det påverkade hennes kropp och hennes sambo. Hon kände att hon var redo att använda de verktyg hon samlat på sig under åren. Efter en tid på psykiatrisk slutenvård beslöt sig Susanne för att söka sig till en frisk miljö, en folkhögskola.

– Jag har aldrig varit någon partytjej. Redan på gymnasiet blev jag kallad för farmor eftersom jag alltid gillat att sylta och väva. På folkhögskolan fick jag arbeta med händerna och just vid en vävstol måste man ta i. Det gjorde gott många gånger.

Precis som vävningen hjälpte Susannes tillfrisknade så betydde också hennes hund Kougar mycket. När man mår dåligt fryser man ofta och hunden ger värme. En period var Susanne sängliggande på grund av svår depression, och då var det hunden som fick upp henne. Den be- ▶▶

Personen på bilden har inget med artiklen att göra. Foto Gustaf Hellsing IKON

- ▶ ▶ hövde henne och fanns alltid nära. Att se Kougar andas var ett tecken på liv. Det gav styrka.

Susanne har många år av KBT-terapi bakom sig och det har gett henne verktyg att hantera sina självmordstankar. Hon har fått hjälp att bygga upp en tillit till sin egen förmåga att hantera svåra situationer men också att känna en tillit till vården. Det är av oerhörd vikt att vården finns där både förebyggande och i akuta situationer. Det kan vara skillnaden mellan liv och död i vissa situationer, konstaterar Susanne.

Hon har genom åren insett hur viktigt det är att tillåta sig själv att ha marginaler i livet. Det handlar om att lyssna på sina egna signaler och prioritera sömn, mat och vila. Men också att vara öppen med hur hon mår och att till exempel tala om när hon känner att hon behöver ta det lugnare på jobbet.

Omgivningens bemötande har också stor betydelse. Det betyder mycket att familj och vänner finns där och visar att de bryr sig. Även om det

inte finns någon enkel lösning på problemen känns det bättre när hon kan dela känslorna med en annan människa.

– De har vågat vara ärliga och frågat hur jag mår. Då öppnar man upp en möjlighet att prata om det. Det hjälper jättemycket att de här känslorna får finnas och att jag inte behöver hålla det för mig själv.

Susanne arbetar idag som folkhälsovetare på Suicidprevention i Väst. I delar av sitt arbete kan hon använda sig av sina egna erfarenheter, bland annat som föreläsare. Det känns viktigt att kunna bidra för att hjälpa andra och förhoppningsvis skapa en förändring.

– Suicidprevention syns för lite idag och kunskapen måste ut på gräsrotsnivå. Att göra det mer avslappnat att prata om gör också väldigt stor skillnad för den enskilde som mår dåligt.

Berättelsen om Susanne är hämtad från Suicidprevention i Väst webbsida och publiceras med tillåtelse. suicidprev.com/sok-kunskap/berattelser/

PSYKISK OHÄLSA SYMPTOM

Du har säkert varit sjuk någon gång eller haft ont någonstans i kroppen. Magsjuka gör att du mår illa och vill kräkas. Om du har ont i halsen kan det bli svårt att svälja, det kallas för symtom. Snuva är symtom på förkylning.

Symtom för psykisk ohälsa kan vara att man ser och hör saker som ingen annan gör, att man känner sig ledsen, orolig, ensam, har sömnsvårigheter och mår dåligt en längre tid. Alla människor kan må psykiskt dåligt och det kan varie-

ra under livets gång. Det kan vara bra, sådär och dåligt.

Det finns många olika orsaker till psykisk ohälsa. Alla människor är olika känsliga för påfrestningar under livet. En påfrestning kan vara stress, oro, ångest och sorg.

Då är det bra att ta hjälp av någon. Det är inget konstigt att be om hjälp, tvärtom. Det kan hjälpa en att förstå vad som sker i kroppen och hjälpa en att förstå sig själv bättre.

Fakta: Vårdguiden 1177.se

LÄR DIG ATT BLI RÄDD, LEDSEN OCH ARG UTAN ATT BLI SJUK.

Foto: Ulrika Sodren/IKON

Detta var en reaktion på att så många människor utsatte sig för självsvalt och martyrskap för att komma närmare Gud.

Senare blev det också lag på att inte begå självmord, och det fanns ett stort tabu att tala om det. På 1800-talet diskuterades frågan mycket och det blev tydligt att det fanns ett samband till psykisk ohälsa. 1864 avkriminaliserades suicid i Sverige. Behandlingsmetoder togs fram mot ohälsa.

- Om du ser att någon mår sämre, tala med den personen! Kanske behöver den personen samtalstöd från någon. Det finns flera olika att vända sig till, säger Else-Marie Törnberg.

VART VÄNDER JAG MIG?

Du kan ringa din vårdcentral och få samtalsstöd.

Vid akut risk för suicid ring 112. Där kan du också få tag på jourhavande präst.

Du kan också kontakta:

• Kyrkans jourtjänst

031-800 650 eller via webbsidan:

www.svenskakyrkan.se/kyrkansjourtjanst

• Svenska kyrkan Tjörn

(präst eller diakon)
0304-66 00 55.

Hitta alla uppgifter här:

www.svenskakyrkan.se/tjorn/samtal

• Jourhavande medmänniska

08 – 702 16 80

• Livlinan

Samlingssida för hjälp och stöd, länkar, organisationer.

www.livlinan.org/hjalp-och-stod

- Att dela med sig både av glädje och av sorg och smärta är ett sätt att undvika att bli så dålig att du blir sjuk, säger Else-Marie Törnberg som arbetar på Suicidprevention Väst.

- Om jag håller saker för mig själv så kan det till slut skapa dålig självkänsla och depression, så behöver det inte bli. Inte om vi blir bättre på att samverka, att våga fråga varandra hur det är. Ibland kan frågan vara det som gör att det vänder, säger Else-Marie.

Else-Marie berättar att kyrkan på 400-talet förbjöd självmord.

CARINA ETANDER RIMBORG
KOMMUNIKATÖR

Foto Magnus Aronson IKON

EN ORDLÖS GUDSTJÄNST – SÖKA GUD OCH SIG SJÄLV

NÄR JAG HÖR ORDET MEDITATION SÅ TÄNKER JAG PÅ BUD-DISTER SOM SITTER I LOTUS-STÄLLNING MED HÄNDERNA PÅ KNÄNA OCH HUMMAR KON-STIGT ELLER UPPREPAR ETT MANTRA.

Jag frågar runt bland mina kamrater och de allra flesta av dem får en liknande bild i huvudet. Den vanligaste uppfattningen är att meditation inte har något med kristendom att göra.

Så hur kan det finnas kristen meditation och vad där det?

Jag pratar med präst Malin Ringfelter, som leder kristen djupmeditation i Valla kyrka.

ÄR INTE MEDITATION BARA EN MASSA FLUM?

– Nej, säger Malin och ser allvarligt på mig. Kristen meditation har funnits beskriven sedan 300-talet efter Kristus.

Det finns många kända eremiter och munkar som ägnat sig åt meditation. Även Jesus gav sig ut i öknen för att be och vara stilla. Det är ett sätt att söka Gud. En av de mest kända munkarna, och som står bakom den tradition som vi använder oss av, är Jesuitordens grundare Ignatius av Loyola.

HUR GÅR DET TILL RENT PRAK-TISKT?

– Du kommer till Valla kyrka och vi sitter framme i koret. Antingen på en stol eller på en bönepall. Detta för att kroppen ska sitta i en skön ställning som hjälper dig att slappna av och inte bli spänd. Om det är omöjligt för dig att sitta så, går det bra att ligga ner. Detta är en gudstjänst så vi startar alltid med klockringning.

– Jag berättar att vi håller tystnaden i exakt 20 minuter och att det inte gör någonting om kroppen låter, att man börjar

hosta eller så. Det är ganska vanligt att magen låter till exempel, när du slappar av. Alla andas i sin egen takt. Efter exakt 20 minuter säger jag ”amen” och tystnaden är slut. Så läser jag välsignelsen och gudstjästen är slut. Den som vill får stanna kvar och prata eller så kan du gå direkt hem.

TYST I 20 MINUTER, KÄNNS INTE DET KONSTIGT?

– Nej, ler Malin, när du vet att det är tidsbegränsat så blir det en vila i tystnaden, precis som det är tänkt.

– Det är skillnad mot när det plötsligt blir tyst i en vanligt gudstjänst, då kan man börja skruva på sig efter en minut eller så, för då kan det kännas konstigt. Men här fungerar det utmärkt.

BRUKAR DU GE ETT BIBELORD ATT TÄNKA PÅ?

– Jag vet att det fungerar så ibland. Men så gör inte vi i

- ► Valla kyrka. Istället övar vi oss på att låta tankarna bara "vandras förbi". De ska liksom bara "försvinna", säger Malin och gör en svischande rörelse med handen.
- Det här blir ett sätt att närma sig Gud utan att använda ord.

NÄR DU SÄGER SÅ TÄNKER JAG PÅ TEFLON, ATT DET BARA RINNER AV.

– Haha, ja, skrattar Malin, så skulle man kunna säga. Det är en övnings sak, att lära sig att låta tankarna som dyker upp bara "försvinna". Det ska bara vara jag och Gud. Det handlar om att lära sig att släppa - ibland är det svårt, ibland är det en befrielse.

KAN VEM SOM HELST VARA MED PÅ KRISTEN DJUPMEDITATION?

– Både ja och nej, egentligen svarar Malin eftertänksamt.

– Jag tror att du behöver känna en längtan efter att vilja pröva den här metoden för att komma närmare Gud. Att vilja känna Guds kärlek och se vad den är. Det handlar om att det bara är jag och Gud. Och det är en övning, det är något

som går lättare när du testat några gånger. Det är inget som kommer med automatik, utan du måste öva på det här.

VARFÖR KAN JAG INTE BARA SITTA HEMMA OCH GÖRA DETTA, VARFÖR SKA DET VARA I KYRKAN?

– Dels blir det tydligt att det är en gudstjänst, med klockringningen och välsignelsen. Det finns det något stort i att få vara tysta gemensamt. Det händer verkligen något i tystnaden och när vi närmar oss Gud tillsammans.

ÄR DET HELT TYST?

– Ja, vi har det helt tyst. Även om vi kan höra ljuden utanför kyrkan, och även inne i kyrkan. En klocka som tickar kanske, det knäpper i huset. Men vi har det helt tyst. Ingen musik.

– Det finns få ordlösa platser i vårt samhälle i dag, säger Malin, detta är en möjlighet till att få sitta i tystnaden tillsam-

mans.

– Och ord kan ibland kännas hånfulla, beroende på var jag befinner mig i livet och vad jag har varit med om. Att då få fira gudstjänst i total tystnad blir ett sätt att möta Gud utan hindras av ord eller musik.

JAG TÄNKER ATT OM JAG SKULLE SITTA TYST I 20 MINUTER SÅ SKULLE KANSKE SAKER KOMMA UPP INOM MIG SOM BLIR JOBBIGA. VAD GÖR JAG DÅ?

– Det finns alltid möjlighet att samtala efteråt. Antingen tillsammans eller att du kan få ett eget samtal med mig som präst, som vi bestämmer tid för. Både själavård eller bikt.

VAD SKULLE DU SÄGA TILL NÅGON SOM VILL PRÖVA PÅ?

– Välkommen! För mig har den ordlösa gudstjänsten fått betyda mycket och jag tror att det är ett sätt som kan fungera för många fler. Det är ett bra komplement i vår värld full av ljud och ord.

**CARINA ETANDER RIMBORG
KOMMUNIKATÖR**

KRISTEN DJUPMEDITATION I VALLA KYRKA
TORSDAGAR KL 18:00-18:45
START 27 SEPTEMBER TIO VECKOR
PRÄST MALIN RINGFELTER

Maja-Liisa och Frida - två av Svenska kyrkan Tjörns konfirmandledare. Foto Lisa Säll

” – ROLIGARE ÄN JAG T

KONFIRMATION IDAG UTGÅR IFRÅN KONFIRMANDEN OCH PERSONENS FRÅGOR OCH LIV. VI SOM ARBETAR MED KONFIRMANDER VILL GE DEM EN MÖJLIGHET ATT UTVECKLAS, BÅDE SOM INDIVIDER OCH I TRO.

Vi diskuterar, vi skapar, vi sjunger, vi leker, vi ser på film, vi läser, vi åker på läger... Tillsammans upptäcker och utforskar vi Gud.

Efter flera månader tillsammans är det dags att konfirmera ungdomarna och låta dem ta med sig sina erfarenheter vidare i livet.

Några av konfirmanderna brukar vilja stanna kvar och fortsätta och då kan de bli unga ledare.

Som ung ledare är de med på konfaläsning och läger, men nu med ett visst ansvar inför de nya konfirmanderna.

Unga ledarna är som en mellanhand mellan personal och konfirmander, de är nära i ålder med konfirmanderna och har själva nyss konfirmerats, vilket gör att de har andra ingångar än vad personalen har.

VAD VAR DET BÄSTA MED ATT KONFIRMERAS?

Maja-Liisa: – Lägrena, de var roliga och mysiga, alltid god mat.

VAD ÄR DET SOM ÄR SÅ BRA MED LÄGER?

Frida: – Man fick lära känna alla de andra så mycket bättre när man spenderade så mycket tid tillsammans.

Maja-Liisa: – Det är på nätterna man kan ha deep talk!

VARFÖR VALDE NI ATT BLI KVAR SOM UNGA LEDARE?

Frida: – Det var roligare att konfirmera sig än

MAJA-LIISA LINDSTRÖM

Konfirmerades: 2016

Gör: Går andra året på gymnasiet, restaurang och livsmedelslinjen på Ester Mosesson i Göteborg., Seglar på skolfartyget TS Britta på fritiden.

FRIDA ANSELIN

Konfirmerades: 2017

Gör: Går första året på internationella gymnasiet i Göteborg. Är med vänner och kollar serier.

RODDE”

jag trodde det skulle vara, så hade jag kompisar som skulle konfirmeras och jag ”nämen då går ni här i Skärhamn och så är jag med er som ung ledare”.

Maja-Liisa: – Jag tyckte bara det var roligt att åka på läger!

VAD GÖR NI SOM UNGA LEDARE?

Maja-Liisa: – Vi leker lekar med dom.

Frida: – Det är klart att man kan prata med ledarna, men vi kanske kommer ännu närmare

Maja-Liisa: – Det är lättare att förstå nån som är i ens egen ålder än nån som kanske är lite äldre.

LISA SÄLL
FÖRSAMLINGSPEDAGOG

GRUPPER ATT VÄLJA PÅ

www.svenskakyrkan.se/tjorn/konfirmation

Har du inte anmält dig ännu är det hög tid! Kan du inte gå någon av grupperna på Tjörn kan du hitta grupper i hela Sverige här:

www.svenskakyrkan.se/konfirmation

1 GRÖNA SOFFAN

www.svenskakyrkan.se/tjorn/gronasoffan

PLATS Kyrkans Hus, Kållekärr
DAG OCH TID Tisdagar kl 16:30-18:30
KONFIRMATION 11 maj 2019
PRÄST Linda Lindblad
DIAKON Gunilla Gustafsson

2 LIVETS PÄRLOR

www.svenskakyrkan.se/tjorn/livetsparlor

PLATS Myggenäs församlingsgård
DAG OCH TID Onsdagar kl 16:30-18:30
KONFIRMATION 5 maj 2019 i Valla kyrka
PRÄST Malin Ringfelter
PEDAGOG Erika Andersson

3 LOVKONFIRMATION

www.svenskakyrkan.se/tjorn/lovkonfirmation

PLATS Skärhamns församlingsgård
DAG OCH TID På loven under terminerna
REDOVISNING 5 maj Skärhamns kyrka
KONFIRMATION 12 maj 2019 Stenkyrka kyrka
PRÄST Jaana Pollari Lindström
PEDAGOG Lisa Säll

4 UPPTÄCKARGRUPP

www.svenskakyrkan.se/tjorn/upptackargrupp

PLATS Rönnängs församlingshem
DAG OCH TID Varannan tord.kl 15:30-17:45
KONFIRMATION 19 maj 2019 i Rönnängs kyrka
PRÄST Janåke Hansson
PEDAGOG Mari-Loise Engblom

VARFÖR HAR PRÄSTEN SÅ KONSTIGA KLÄDER?

BISKOP MIKAEL MOGREN (VÄSTERÅS STIFT) HAR KOMMIT UT MED EN BOK SOM HETER "VARFÖR HAR PRÄSTEN SÅ KONSTIGA KLÄDER?" (Verbum 2017).

I boken svarar han på barns frågor om olika saker. Fråga 44 (sid 54) lyder "Varför har prästen så konstiga kläder" och biskop Mikael svarar med ett kort svar och ett långt svar.

Det korta svaret är "Gud är annorlunda".

Sen utvecklar han svaret och skriver:

"I gudstjänsten har diakonerna och prästerna kläder som inte ser ut som vanliga kläder. De kallas liturgiska kläder och varje del har ett eget namn. Varje del har också en särskild betydelse. Fråga prästen i din församling om hon eller han kan visa dig kläderna och berätta. Kläderna hjälper till att visa att det pågår gudstjänst, att det vanliga vardagslivet är pausat en liten stund och att vi är uppmärksamma på någonting helt annorlunda, nämligen Gud".

Så vilka är då kläderna som prästerna och diakonerna använder och vad har de för betydelse?

Liturgi (grekiska) betyder folkets tjänst eller tjänst åt folket. Liturgi kallas också den ordning vi använder när vi firar gudstjänst.

Foto: Christer Mattiasson

Alban - en vit lång dräkt eller långskjorta. Symboliserar dopdräkten och dopets renhet. Alban brukar hållas ihop med ett band eller ett rep som heter **cingulum**. (det betyder **bälte eller omgjorda sig**). Repet kallas också i folkmun "**albatross**". Den vita dräkten känner vi också igen i dopdräkten och i konfirmandkåporna.

Ovanpå alban bär prästerna **en stola** - det är ett brett band, ofta i kyrkoårets färg, men kan ha andra kristna symboler. Stolan representerar Kristi ok och påminner prästen och diakonen om sina löften till kyrkan.

När det är nattvard så har prästen på sig en **mässhake**. Den tar prästen på sig över alban och stolan. Den liknar en poncho och brukar också vara i kyrkoårets färg. Mässhaken har haft lite olika form genom århundradena och det är inte ovanligt att den kan vara rikt broderad eller utsmyckad. Det är bara den prästen som läser nattvardsorden som bär mässhake. Men före 1000-talet så kunde alla som arbetade och tjänstgjorde i kyrkan använda en slags mässhake.

Det finns också en vit dräkt som prästen använder som kallas **röcklin**. Den är ganska stor och har vida armar. Den använder prästerna ofta när det inte är nattvard. Röcklinet har sin bakgrund i att prästen tog på sig röcklinet över sin rock, när det inte fanns uppvärmning i kyrkorna. Ovanpå röcklinet hänger prästen på stolan.

Prästskjortor har använts länge. Det finns olika färger för dem också.

Till vänster ser vi Linda Lindblad iförd prästskjorta (med frimärkskrage) och ett så kallat röcklin. Över Lindas röcklin hänger en stola med olika kristna symboler. Johan Ernstson har på sig en prästskjorta och över den en alba under mässhaken. Detta är den gröna mässhaken i Klövedals kyrka. Den gröna mässhaken används under större delen av året.

Biskopsvigning den 4 juni 2018. Här ser du Svenska kyrkans biskopar samt biskopar från andra kristna kyrkor. Olika hattar (mitror) stavar och kåpor.
Foto: Magnus Aronson /IKON

Diakoner har bara gröna skjortor. Till höger ser vi Maria Eriksson i en grön skjorta och diakonsmycket som alla diakoner bär (de kan också ha en brosch.) Präster har oftast svarta skjortor, som vi ser på Janåke Hansson till höger, men skjortorna kan också vara vita, blå eller grå.

Biskopar har alltid lila skjortor, precis som biskop Susanne Rappmann till höger.

Den vita kragen på skjortan kan se lite olika ut. Det finns prästskjortor med en hel vit rundkrage. Eller att den skymtar lite (som på Janåkes krage ovan). Men det vanligaste är nog den där det bara är en liten vit "krage" som syns. Kallas i folkmun för "frimärke". Prästen har alltid prästskjorta under sina andra liturgiska kläder.

Det finns också en krage som kallas "elva". Det har inget med fotbollslag att göra. Här ser vi Jaana Pollari Lindström i sin

kaftan (prästens rock, en högtidsdräkt) med en "elva". Elvan var från början en vanlig vit halsduk som virades runt halsen med ändarna som stack fram från kaftanen. Modet har växlat, de stärktes, de har varit långa och de har varit breda. Men nu är elvorna mindre i storleken. Används alltid till kaftanen. En efterkonstruktion är att dessa två snibbar är symboler för Mose två stentavlor.

En biskop har en hatt som heter **mitra** med två band hängande bak. Den ser nästan ut som en tehuva, men ska symbolisera en krona. Mitran används när det är gudstjänst. Biskopen har också en tillhörande **kåpa**. Dessutom en stav som kallas **kräkla**. Staven liknar en herdestav och brukar vara ganska rikt utsmyckad. Som ni ser på bilden ovan kan mitrorna och kåporna vara av olika storlek, färg och form. Inom olika kristna traditioner finns många olika varianter på prästkläder och hattar.

För prästen och diakonen är de yttre symbolerna med skjorta och liturgiska kläder ett sätt att visa att de tjänar och finns tillgängliga i Guds tjänst och för dig som medmänniska.

CARINA ETANDER RIMBORG
KOMMUNIKATÖR

LÅT BARNEN KOMMA OCH

WWW.SVENSKAKYRKAN.SE/TJORN/BARN

MÅNDAGAR

9:30-12:00 LITEN OCH STOR
Valla församlingshem

12:50-14:20 ÅRSKURS 1
Kyrkans Hus, Källekärr

14:30-16:00 MINIORER
Årskurs: 2-3
Skärhamns församlingård

15:30-17:00 TEAM JOY
Musikgrupp årskurs 6-7
Kyrkans Hus, Källekärr

TISDAGAR

10:00-12:00 LITEN OCH STOR
Skärhamns församlinggård

12:50-14:20 FÖRSKOLEKLASS
Kyrkans Hus, Källekärr

14:30-16:15 PAX
Årskurs: 3-4
Rönnängs församlingshem

14:30-16:00 67:AN
Årskurs: 6-7
Skärhamns församlinggård

14:45-17:30 ÅRSKURS 5
Kyrkans Hus, Källekärr

15:00-16:00 VALLA LILLA BARNKÖR
Årskurs: Förskoleklass-1
Myggenäs församlinggård

16:00-17:00 BARNKÖR SKÄRHAMN
Årskurs: 1- uppåt
Skärhamns församlinggård

16:00-17:00 VALLA STORA BARNKÖR
Årskurs 2-3
Myggenäs församlinggård

ONSDAGAR

13:00-14:00 BARNKÖR
HAVS-STJÄRNAN
Årskurs: Förskoleklass-1
Rönnängs församlingshem

12:50-14:20 ÅRSKURS 3
Kyrkans Hus, Källekärr

14:00-16:00 KÖRMINIÖRER
Rönnängs församlingshem

14:30-16:30 AFTER SCHOOL
Årskurs: 4-5
Skärhamns församlinggård

15:00-17:00 ÅRSKURS 6-8
Kyrkans Hus, Källekärr

18:00-19:00 BARNKÖR KLÖVEDAL
Årskurs: Förskoleklass-uppåt
Klövedals församlingshem

Foto: Magnus Aronson/IKON

Foto: Gustaf Hellsing/IKON

Foto: Sunny Studio/Shutterstock

HINDRA DEM INTE!

TORS DAGAR

9:30-12:00 LITEN OCH STOR
Rönnängs församlingshem

12:50-14:20 ÅRSKURS 2
Kyrkans Hus, Källekärr

13:30-15:00 MINIMINIÖRER
Årskurs: Förskoleklass-1
Skärhamns församlingsgård

14:45-16:30 ÅRSKURS 4
Kyrkans Hus, Källekärr

13:00-15:00 LILLA 39:AN VALLA
Årskurs: Förskoleklass-2
Övergårdsvägen 39,
Höviksnäs

15:00-16:30 STORA 39:AN VALLA
Årskurs: 3-6
Övergårdsvägen 39,
Höviksnäs

FREDAGAR

9:00-11:00. BARNTIMMAR
MYGGENÄS (VALLA)
Myggenäs församlingsgård
Anmälan krävs.

9:30-13:00 LITEN OCH STOR
Klövedals församlingshem

11:00-14:00 LITEN OCH STOR
Myggenäs församlingsgård

13:00-16:00 PAX (VALLA)
Årskurs: 3-6
Myggenäs församlingsgård

Alla adresser hittar du på sidan 30. Information om de olika verksamheterna finns på webbsidan och startdatum hittar du i vår kalender.

www.svenskakyrkan.se/tjorn/kalender

HITTA MER INFORMATION OM VÅRA VERKSAMHETER PÅ VÅR WEBBSIDA

LITEN OCH STOR
www.svenskakyrkan.se/tjorn/liten-och-stor

BARNKÖRER
www.svenskakyrkan.se/tjorn/barn-och-ungdomskorer

MESSY CHUCH
Några gånger per år i Rönnängs församlingshem.
www.svenskakyrkan.se/tjorn/messychurch

LITEN OCH STOR GUDSTJÄNST
Cirka en gång i månaden under terminen i Skärhamns kyrka
www.svenskakyrkan.se/tjorn/liten-och-storgudstjanst-i-skarhamn

STÖDGRUPP
www.svenskakyrkan.se/tjorn/livbojen

Foto: Alex & MartinKON

Foto: Erika Andersson

Foto: Magnus AronsonIKON

KYRKA MED GAMLA ANOR

JAG TRÄFFAR LINDA LINDBLAD OCH OLLE KJELLSTRÖM EN FÖRSOMMARDAG I KLÖVEDALS KYRKA. VI PRATAR OM KLÖVEDALS KYRKAS 170-ÅRSJUBILEUM SOM FIRADES I AUGUSTI.

Men är verkligen 170 år värt att fira undrar jag?

– Ja, utbrister både Linda och Olof i munnen på varandra, det är klart det är. Och Linda fortsätter: – Vi är så glada över vår kyrka och vår församling och det känns bra att i glädje och tacksamhet får fira tillsammans.

INTE LIKA STORT SOM FÖRRA GÅNGEN

– När kyrkan firade 150 år så var det stort firande. Det är inte lika stort nu, men vi ville ändå göra något extra, säger

Linda med ett leende.

ANOR FRÅN 1100-TALET

Det finns historik som pekar på att här har legat en kyrka redan på 1100-talet. Men det är inte den som vi sitter i dag.

– Nej, säger Olle, den här kyrkan kom till efter en biskopsvisitation på 1820-talet. Den dåvarande biskopen i Göteborg, Carl Fredrik af Wingård uppmanade församlingen att bygga en ny kyrka, eftersom den medeltidskyrkan som då stod här var i så dåligt skick.

Men det dröjde till 1848 innan den nya kyrkan kunde invigas, vilket skedde 27 augusti. Då fanns det inget kyrktorn på kyrkan, det hade församlingen inte råd till.

När kyrkan byggdes bodde det

drygt 800 personer i Klövedals församling, som också var en egen kommun. Det var fiskare och bönder. De fick betala ett tionde till kyrkan och tiondet baserades på taxeringsvärdet. Fyra riksdaler av taxeringsvärdet fick man betala, berättar Olle, men de som bodde på Kyrkofjäll fick betala sex riksdaler.

RITNINGAR FRÅN STENKYRKA

Tornet dröjde ända till 1934 innan det kom på plats. Ritningarna till tornet är samma som användes till Stenkyrka kyrka. Praktiskt och ekonomiskt. Den senaste tillbyggnaden med sakristia, toalett och väntrum skedde 2005.

Från den medeltida kyrkan finns det några föremål kvar. En stor tung dopfont i täljsten,

som i dag står i sakristian. Ute i kyrkorummet står istället en ny, mer lätthanterlig dopfont som är gjord av Christer Mattiasson. Altaruppsatsen är från 1700-talet och så även målningarna på läktaren.

TAKMÅLNINGAR

Vi tar oss en tur runt i kyrkan för att titta på interiören. I det vita taket, som består av plattor finns en öppning över orgelläktaren.

– Vid ombyggnaden 2005 tog man bort en del av de plattor som sitter i taket, eftersom man trodde att det fanns målningar under, berättar Olle. Det finns ett gammalt foto där det syns. Och mycket riktigt, det finns målningar. Men det visade sig att det då skulle kosta runt en miljon kronor att renovera och återställa taket, så det sa vi i kyrkorådet nej till, fortsätter Olle.

EFTERLYSTE BILDER

Linda har via den facebook-grupp som heter ”Gamla bilder och minnen från Tjörn” efterlyst bilder från Klövedals kyrka.

– Ja, det var roligt, berättar Linda, jag har fått några bilder, både från insidan och utsidan av kyrkan. Flera av bilderna är med på utställning om kyrkan i församlingshemmet i samband med firandet.

– Vi är så glada över allt som händer och sker i Klövedals församling, ler Linda, här finns en mycket aktiv kyrkokör och fin barnverksamhet. Det är

verkligen många som känner sig hemma i Klövedal.

TROGNA PRÄSTER

De präster som har tjänstgjort i Klövedal har stannat ganska länge. Längst var Johan Pettersson som var församlingen trogen i 28 år. Förutom sin prästgärning har han också skrivit många böcker om Tjörns historia.

Efter Johan Pettersson kom Bengt Rosenqvist, som när han senare blev kyrkoherde på Tjörn, satte upp leendet på Skärhamns kyrka. Nuvarande kyrkoherden Johan Ernstson har också varit präst i Klövedal.

En annan präst som påverkat Klövedal är biskop Elis Malmeström. Han hade sitt sommarhus i Klövedal i 40 år och han har författat psalm 217, en älskad psalm som lokalt också kallas ”Klövedalspsalmen”.

– Den psalmen sammanfattar vår församling på ett fint sätt, avslutar Linda Lindblad.

**CARINA ETANDER RIMBORG
KOMMUNIKATÖR**

PSALM 217

*Gud, för dig är allting klart,
allt det dolda uppenbart.
Mörkret är ej mörkt för dig
och i dunklet ser du mig*

*Läk mitt öga, att jag ser
hur du är i det som sker.
Där jag bäst behöver dig
är du allra närmast mig.*

*Och om jag ej mer förmår
gå i tro den väg du går,
led mig vid din fasta hand
steg för steg mot livets land.*

*När min tanke, tvivelstrött,
obetyingligt motstånd mött
och ej mera mäktar strid
– inneslut den i din frid.*

*All din nåd är öppen famn
och ditt namn en ljuvlig hamn.
Vad du vill är helighet,
men du är barmhärtighet.*

Även kallad ”Klövedalspsalmen” Elis Malmeström (1895-1977) hade sommarställe i Klövedal och var trogen besökare i kyrkan på somrarna. Psalmen skrevs först 1936 när Elis miste sin unga hustru och han stod ensam med fem små barn. 1986 kompletterades psalmen med sista versen. Elis Malmeström var präst, kyrkoherde och sedan biskop i Växjö (1950-1962).

SJUNG I KÖR

Du blir glad av att sjunga! Välkomna med i någon av dessa körer! Vi har körer för barn, ungdomar och vuxna över hela ön. Oavsett om du har sjungit länge eller är nybörjare finns det en kör för dig.

BARN

VUXNA

WWW.SVENSKAKYRKAN.SE/TJORN/BARN-OCH-UNGDOMSKORER

WWW.SVENSKAKYRKAN.SE/TJORN/VUXENKORER

MÅNDAGAR

TEAM JOY

Musikgrupp för årskurs 6-7.

Anmälan krävs.

15:30 i Kyrkans Hus, Kållekärr.

Ledare: Marina Nilsson.

TISDAGAR

BARNKÖR STENKYRKA/SKÄRHAMN

Årskurs 2-4.

16:00 i Skärhamns församlingssång.

Ledare: Birgitta Keczan Aurell.

LILLA BARNKÖREN VALLA

Årskurs Förskoleklass-1.

15:00 i Myggenäs församlingssång.

Ledare: Maria Karlsson-Runge.

STORA BARNKÖREN VALLA

Årskurs 2-5.

16:00 i Myggenäs församlingssång.

Ledare: Maria Karlsson-Runge.

ONSDAGAR

BARNKÖR RÖNNÄNG HAVS-STJÄRNAN

Årskurs Förskoleklass-1.

13:00 i Rönnängs församlingsshem.

Ledare: Sven Eckerdal och Lotta Axelsson.

BARNKÖR KLÖVEDAL

Årskurs Förskoleklass - uppåt.

18:00 i Klövedals församlingsshem

Ledare: Susanne Klemets.

MÅNDAGAR

TJÖRNKÖREN - VÅGA-SJUNGA-KÖREN

19:00 i Myggenäs församlingssång.

Ledare: Barbro Wiskari.

TISDAGAR

KYRKOKÖR KLÖVEDAL

19:00 i Klövedals församlingsshem

Ledare: Susanne Klemets.

ONSDAGAR

KYRKOKÖR STENKYRKA

19:00 i Skärhamns församlingssång

Ledare: Birgitta Keczan Aurell.

KYRKOKÖR VALLA

19:00 i Myggenäs församlingssång

Ledare: Barbro Wiskari.

TORSDAGAR

KYRKOKÖR KLÄDESHOLMEN

19:00 i Klädesholmens församlingsshem

Ledare: Håkan Westerlind.

KYRKOKÖR RÖNNÄNG

18:30 i Rönnängs församlingsshem

Ledare: Sven Eckerdal.

KÖRDAG OCH UPPSTART MED ALLA VUXENKÖRER HOS SVENSKA KYRKAN TJÖRN.

Vi inspireras av och lär oss nya sånger tillsammans med kyrkomusiker och körpedagog Anna-Lena Nordberg.

Dagen varvas med sång, pedagogik och fika. Vi avslutar med gemensam gudstjänst kl 17:00 i Stenkyrka kyrka med hela Svenska kyrkan Tjörn, där vi sjunger sångerna vi lärt oss under dagen.

DAG: Söndag 23 september
TID: 12:00-17:00

PLATS: Stenkyrka kyrka

KOSTNAD: Gratis.

ANMÄLAN: Ja

MUSIKGUDSTJÄNST: 17:00 i Stenkyrka kyrka. Alla välkomna! (Ingen anmälan till gudstjänsten!)

Anmälan till kördagen sker till respektive körledare. Välkommen oavsett om du varit med förut eller vill testa på att sjunga i våra körer.

Läs mer om Anna-Lena Nordberg: annalenanordberg.se

PERSONALNYTT

HELENA JOHANNESON, BÖRJAR SOM DIAKONIASISTENT I VALLA FÖRSAMLING 1 SEPTEMBER. KOMMER NÄRMAST FRÅN TJÄNST SOM FAMILJEHEMSSEKRETERARE I SOCIALTJÄNSTEN I ORUST KOMMUN.

HÄR PRESENTERAR SIG VÅR NYA MEDARBETARE GENOM ATT SVARA PÅ FÖLJANDE FRÅGOR

1. HUR VILL DU BESKRIVA DIG SJÄLV?
2. VARFÖR VILLE DU JOBBA I SVENSKA KYRKAN TJÖRN?
3. VAD SER DU MEST FRAM EMOT MED DITT NYA JOBB?
4. HUR VILL DU UTVECKLA SVENSKA KYRKAN TJÖRN?

* Jag är en öppen person som tycker om att möta och dela erfarenheter med människor. Jag är socionom och har erfarenhet av socialt arbete både i den kommunala socialtjänsten och i Svenska kyrkan.

* Efter många år i kommunal tjänst och lite vid sidan av de kyrkliga sammanhangen har jag en önskan om att åter få verka utifrån Svenska kyrkans värdegrund i mitt arbete.

* Att möta människor i alla åldrar och situationer och kunna arbeta med människor friare än vad jag kan som tjänsteman i kommunal verksamhet.

* Jag hoppas att vi alla tillsammans, församlingsbor och medarbetare, ska kunna fortsätta det fina, öppna arbete som finns i Svenska kyrkan Tjörn, genom våra olika erfarenheter och visioner.

LINDA JOHANSSON, EKONOMIASISTENT SLUTADE SIN TJÄNST PÅ PASTORSEXPEDITIONEN 3 AUGUSTI OCH ÅTERGICK TILL SIN TIDIGARE TJÄNST SOM REDOVISNINGSEKONOM. VI TACKAR LINDA FÖR HENNES TID HOS SVENSKA KYRKAN TJÖRN.

BLEKETS KYRKA

KAPELLVÄGEN 5, 471 96 BLEKET

Det finns några parkeringsplatser utanför kyrkan.

HÅLLPLATS BLEKETS SKOLA.

DYRÖNS EFS-KYRKA

HAMNVÄGEN 27, 471 43 DYRÖN

Ta färjan från Rönnäng. Parkera bilen vid parkeringen vid Stansvik vid ishallen.

HÄRÖNS SKOLHUS

Parkera vid Linnevikens, vid infarten till Kyrkesund. Gå cirka 400 meter till färjeläget. Det går inte att parkera vid färjan. Ta färjan (tidtabell) från Kyrkesund och promenera till skolhuset (ca 200 m.)

KYRKANS HUS I KÅLLEKÄRR.

SVENBORGSVÄGEN 4, 471 94 KÅLLEKÄRR

Det finns en parkeringsplats 50 meter från huset.

HÅLLPLATS KÅLLEKÄRR.

KLÄDESHOLMENS KYRKA OCH FÖRSAMLINGSHEM KYRKVÄGEN 10, 471 51 KLÄDESHOLMEN.

Det finns några få parkeringsplatser utanför kyrkan och församlingshemmet.

HÅLLPLATS KLÄDESHOLMEN ÖSTRA.

KLÖVEDALS KYRKA OCH FÖRSAMLINGSHEM KYRKOFJÄLL 224, 471 92 KLÖVEDAL.

Det finns parkeringsplatser mellan kyrkan och församlingshemmet.

HÅLLPLATS KLÖVEDAL TÅDÅS.

MYGGENÄS FÖRSAMLINGSGÅRD

ANTILOPVÄGEN, 471 61 MYGGENÄS

Det finns parkeringsplatser utanför samt vid ICA.

HÅLLPLATS MYGGENÄS CENTRUM

RÖNNÄNGS KYRKA OCH FÖRSAMLINGSHEM.

KYRKVÄGEN 26, 471 41 RÖNNÄNG

Det finns parkeringsplatser utanför församlingshemmet.

HÅLLPLATS RÖNNÄNGS BRYGGA CA 700 M TILL KYRKAN

STENKYRKA KYRKA

STENKYRKOVÄGEN 30, 471 93 KÅLLEKÄRR

Det finns några parkeringsplatser utanför kyrkan. Det finns fler p-platser nere vid kyrkogården (ca 100 m) och vid Billströmska folkhögskolan.

**HÅLLPLATS STENKYRKA KYRKA ELLER
BILLSTRÖMSKA FOLKHÖGSKOLAN.**

SKÄRHAMNS KYRKA OCH FÖRSAMLINGSGÅRD. KYRKVÄGEN 8B, 471 32 SKÄRHAMN

Det finns i princip inga parkeringsplatser uppe vid kyrkan. Parkera vid fd Saga biografen.

**HÅLLPLATS SKÄRHAMNS NORRA ELLER
SKÄRHAMNS TORG.**

VALLA KYRKA OCH FÖRSAMLINGSHEM, VALLA KYRKVÄG 31, 471 72 HJÄLTEBY KRÅKEDALSVÄGEN 43, 471 72 HJÄLTEBY

Det finns parkeringsplatser mellan kyrkan och församlingshemmet

HÅLLPLATS VALLA KYRKA.

ÅSTOLS MISSIONHUS

GULLHEDEN 3, 471 44 ÅSTOL

Ta färjan från Rönnäng. Parkera bilen vid parkeringen vid Stansvik vid ishallen.

ÖVERGÅRDSVÄGEN 39, MYGGENÄS ÖVERGÅRDSVÄGEN 39,

Valla församlings lägenhet i Höviksnäs.

FÖR ATT HITTA KOLLEKTIVTRAFIKEN SE

Västtrafiks webbsida reseplaneraren.

<http://reseplanerare.vasttrafik.se/>

SVENSKA KYRKAN TJÖRN, PASTORSEXPEDITIONEN

HAMNGATAN 17, 471 32 SKÄRHAMN

telefon växel: 0304 66 00 55

öppet mån-tors 9-12 samt 13-16, fre 9-12

tjorn.pastorat@svenskakyrkan.se

www.svenskakyrkan.se/tjorn

HÅLLPLATS SKÄRHAMNS TORG

Jag vill bli medlem

Svenska kyrkan
TJÖRN

Förnamn: Adress:
Efternamn:
Personnummer: -
Ort/Datum: Telefon:
E-post:

Lämna talongen eller skicka den till Svenska kyrkan Tjörn, Hamngatan 17, 471 32 Skärhamn

STENKYRKA KYRKA 23 SEPTEMBER KL 17

GEMENSAM HÖGMÄSSA MED OCH FÖR HELA
SVENSKA KYRKAN TJÖRN

Tillsammans med alla Svenska kyrkans Tjörns kyrkokörer och musiker firar vi gemensam högmässa i Stenkyrka kyrka.

Präster Johan Ernstson och Malin Ringfelter.

Under gudstjänsten finns det pyssel för barnen och efteråt blir det tårta för att fira Stenkyrka kyrka 175 år och fiskdamm för barnen.

KYRKANS SAMTALSMOTTAGNING

Våra diakoner och präster erbjuder stöd-samtal, krissamtal, självårdssamtal och parsamtal.

Våra samtal är kostnadsfria.
Du är välkommen oavsett tro eller medlem-skap i Svenska kyrkan.

www.svenskakyrkan.se/tjorn/samtal

Foto: Magnus Aronson IKON